

DE VEROVERING VAN GROENLO DOOR PRINS MAURITS IN 1597.

In de Tachtigjarige Oorlog ging het voornamelijk om de verovering van steden. Prins Maurits trachtte in 1595 tevergeefs Groenlo te veroveren op de Spanjaarden. In 1597 probeerde hij het opnieuw en nu met succes.

Het was Maurits als opperbevelhebbers van het Staatse leger zijn taak leiding te geven aan de militaire operaties en voorstellen te doen over de wijze waarop die het beste konden worden opgezet, maar autonoom beslissingen nemen kon hij niet. De Staten Generaal, waar alle zeven betalende provincies vertegenwoordigd waren, hadden de beslissende stem. Maurits stelde het daarom op prijs als gedeputeerden van de Staten Generaal de veldtocht meemaakten.

De Raad van State was belast met de directie van de oorlogsvoering. Ze was verplicht residentie te houden waar 's lands dienst dat vereiste. Dat betekende dat de Raad van State bij een veldtocht mee te velde trok. Veelal vestigde de Raad zich hiertoe in een plaats in de buurt van het strijdtoneel, waar het houden van contact met de veldheer niet te veel bezwaar opleverde. Ook de Staten Generaal trokken soms in hun geheel mee. In de meeste gevallen echter waren zowel de Raad van State als de Staten Generaal vertegenwoordigd door een zeker aantal gedeputeerden. Voor de Staten Generaal meestal één lid uit elke provincie, waaraan de Raad van State een of meer leden toevoegde. Rechtstreeks belanghebbende provincies zonden dikwijls nog extra afgevaardigden. In 1597 werd het leger van Maurits vergezeld door gedeputeerden uit de Staten Generaal en van de Raad van State.

De taak der gedeputeerden te velde was in de eerste plaats het hoogste staatsgezag te vertegenwoordigen, waartoe zij deelnamen aan alle beraadslagingen van enig belang. Verder te waken over de belangen, rechten en privileges van de bij de oorlogvoering betrokken gewesten, steden en ingezetenen. Zij verleenden, namens het gezag dat zij vertegenwoordigden, machtiging en bemiddeling tot het nemen van allerlei spoedeisende maatregelen, vooral indien hiermee kosten gemoeid waren. Verder droegen zij vanuit omliggende plaatsen zorg voor de bevoorrading van het leger. Wel verre van 'dwerskijkers' te zijn was hun aanwezigheid in het leger in de toenmalige verhoudingen in veel gevallen onontbeerlijk.

Tijdens de belegering van Groenlo door Maurits in 1597 had er een briefwisseling plaats tussen het slagveld en het regeringscentrum te Den Haag. De door Maurits en de Gedeputeerden te velde tijdens het beleg van Groenlo in 1597 aan de Staten Generaal en/of de Raad van State te Den Haag gezonden brieven en ook de brieven die door de Staten Generaal of de Raad van State vanuit Den Haag aan de te velde verblijvende Maurits of aan de daar eveneens aanwezige Gedeputeerden werden gezonden zijn bewaard gebleven.

Van der Kemp heeft in 1843 een boekwerk over prins Maurits uitgegeven waarin hij tal van door of namens Maurits geschreven brieven heeft gepubliceerd. De brieven in dat boek die betrekking hebben op de belegering van Groenlo in 1597 zijn hierna onder de naam Van der Kemp opgenomen. De in het Nationaal Archief te Den Haag aangetroffen, door Maurits of gedeputeerden met betrekking tot de belegering van Groenlo in 1597 ondertekende brieven die niet bij Van der Kemp zijn afgedrukt, zijn getranscribeerd en hierna eveneens opgenomen. Verder ook resoluties van de Staten Generaal en van de Raad van State.

Gebruikte afkortingen:

ARA	Algemeen Rijksarchief (Nationaal Archief) te Den Haag
d.d.	de dato
Ex ^{cie}	Excellentie
inv. nr.	inventarisnummer
U.E.Mo.	Uwe Edele Mogenden
Uwe ho. mo.	Uwe hoog mogende
W.g.	Was getekend

V.d. Kemp: Resolutie Staten Generaal, 23 Augustus 1597.

Compareren de Heeren Brienen, Alleman en Castricom, Raden van State, congratuleren de Heeren Staten van de victorie van Berk (Rijnberk), voorstellende, of het niet raadzaam zoude zijn te ordonneren eenen extraordinaris dag tot dankzegging aan God almachtig voor dezelve verleende victorie.

Op 't geproponeerde van den Raad geadviseerd wezende, is geantwoord, dat de Heeren Staten den Raad bedanken van de voorz. congratulatie, en goedvinden derzelve advies, dat men God almachtig extraordinarie behoort te bedanken voor de voorz. verleende victorie, hebbende overzulks alreede daarop orde gesteld.

V.d. Kemp: Resolutie Staten Generaal, 25 Augustus 1597.

Eindelijk verzoeken en recommanderen de Heeren Staten Z. Exc. de zaken hierop ernstelijk, gelijk dezelve wel begonst heeft, bij der hand te willen nemen, hopende dat God almachtig zijne aanslagen voortaan ook zal zegenen en daartoe goed succes verleenen, hetwelk H. Ed. zijne Goddelijke Majesteit van harte bidden tot zijner eere en de gemeene Christenheid ten beste.

V.d. Kemp: Brief van Maurits aan de Staten Generaal d.d. 3 september 1597.

Vrijdag II. zijn wij met deze armade voor de stad Meurs gekomen en hebben dezelve belegerd en met loopgraven zulks geapprocheerd; dat wij op drie plaatsen de stadsgrachten begonsten te vullen: hetwelk die van binnen bemerkende, hebben gisteren, den 2^{den} dezer, een trommelslager uitgezonden en met ons begeerd te parlementeren: 't welk achtervolgende wij den Heere Van Ghistelles en den Capitein Ingenuaus binnen hebben gezonden tegens twee anderen, die de Gouverneur tot ons uitzond: en hebben na communicatie geaccordeerd de artikelen, waaraf wij U. Ed.

hierbeneffens copie verzenden: achtervolgende dewelken de voorsch. Gouverneur en garnizoen, wezende sterk omtrent 800 man, dezen dag zijn uitgetrokken en ons de stad en 't kasteel in handen gesteld hebben. En alzoo wij voortaan, alhier anders niet dan de wagens, waaraf wij U. Ed. in onze voorgaande geschreven hebben, zijn verwachtede om onze voorgenomen entreprise te achtervolgen en met Gods hulp ten einde te brengen, zoo verzoeken wij U. Ed. vriendelijk, ingeval het getal van 170 wagens niet geheel naar Arnhem of Doesburg gezonden is, terstond te willen orde stellen en te doen benaastigen, dat het voorz. getal volkomentlijk en in diligentie overgezonden worde: want wij zonder dezelve niet zien voort te komen of iets vruchtbaarlijks te verrichten, aangezien dat de wagens, althands alhier wezende, kwalijk geatteleerd zijn, en het weder voortaan zoo contrarie valt, dat het niet mogelijk zoude wezen zonder de voorz. wagens voort te komen.

In 't leger voor Meurs den 3^{den} September 1597.

Maurice de Nassau

V.d. Kemp: Brief van Maurits aan de Staten Generaal d.d. 6 september 1597.

Morgen zijn wij geresolveerd, zoo 't God belieft, met dit leger van hier op te trekken en ons daarmede naar *Grol* te begeven, verhopende Donderdag naastkomende voor de voorz. stad aan te komen, om te proeven hetgeen ons God verder zal gunnen, waartoe wij hetgeen in ons vermogen is, niet zullen sparen, alzoo wij ook niet twijfelen, of U. Ed. zullen ons daarin goedwilliglijk met de middelen, daartoe noodig wezende, seconderen.

In 't leger voor Meurs den 6^{den} September 1597.

Maurice de Nassau

Brief van gedeputeerden van de Raad van State in het leger voor Grol aan de Staten Generaal.

ARA, toegang 1.01.04 Inv.nr. 4887

Gedateerd 23 september 1597 Ontvangen 26 september 1597

In conformiteyt vande resolutie van U.M.E. hebben wy met Zyne Ex^{tie} in communicatie geweest op die zake van Munster. Dan alsoe Zyne Ex^{tie} sich liet beduncken dat die zake met beter fundament ende vrucht zoude cunnen beleydt ende gehandelt worden als die stad Grol met Godts hulpe veroevert soude zyn. Is met deselve ende ons tsamentelyck goet gevonden de zake daer op te laeten berusten. Als wanneer wy nyet en sullen laeten die zake wederomme by der handt te nemen ende met aller ernst te bevorderen.

Voor ons vertreck van Doesburch hebben wy doen affdancken een goet getal van schepen. Alhier hebben wy naerder gelet en gecommuniceert met Zyne Ex^{tie} op het affdancken van noch enige meer. Ende is goet gevonden alle de groffsten ende minst importerende amunitien ende die uyte schepen best bewaert sullen connen worden buyten Doesburch aen landt op te doen leggen ende de geloste schepen te licentieren om het landt van voordr onkosten zoo veel mogelyck te bevryden.

Belangende de gelegentheydt der zaken alhier zullen U.M.E. van den ontfangen Geverart brenger deses dienthalven particulierlyck connen worden onderricht tot het rapport van de welcke wy ons zyn refererende. Ende alsoe de onkosten van dese belegeringe mitz d'opiniatriteyt van den vyandt zeer hooch sullen loopen, zoo sal hoochnodich zyn dat terstondt meerdere provisie van penningen worde herwaerts gesonden tot vervallinge van extraordinaris onkosten Dwelck U.M.E. gelieven zal met allen eersten te doen bevorderen op dat by gebreke van dyen de goede begonste zaken nyet verachtet en worden. De Cap^{nen} houden oock zeer aen om betalinge van heur wagengelt dewelcke qualick langer sullen connen uytgesteld worden. Waeromme te meren noodich zal zyn dat promptlyck worde voorsien op een goede somme van penningen herwaerts.

Int legher voor Grol den XXIII^{en} Septembris 1597

W.g. door C. vanden Hell J. de Gent Fr. Duijck A. Foeck T. Kamminga

Brief van Staten Generaal aan gedeputeerden uit de Raad van State in het leger voor Grol.

ARA, toegang 1.01.04 Inv.nr. 4887

Gedateerd 27 september 1597

Alsoe wy verstaen datter in den leger eenige gedeputeerden uyt het stift van Munster gekomen soudren zyn hebben wy U.M. wel willen adverteren dat wy goetvinden dat U.M. deselve sullen openinge doen ende remonstreren het groot voordel ende proffyt dat het voirsch. stift staet te verwachten by de reductie van het quartier voirdese zyde des Ryns onder de gehoorsaemheydt van de generaliteyt door dien zy van des vyants overlast, foulen ende ...cusie ... vande grooten contributien die zy den selven dus lange gedwongen zyn geweest naementelyck te betaelen ontslagen sullen zyn, hun aenseggen dat wy verstaen om het voirsch. quartier in volcomen versekertheyt te moegen, dat het voirsch. stift tot het onderhoud vande soldaten ende onsen leger behoert te contribuieren eenen goet merckelyck somme van penningen naementelyck van hondert duysent Rycx daelder met instantie dat zy willen procureren dat by het voirsch. stift aengenomen worde de voirsch. somme te betalen een deel daarvan gereet ende de reste op eenige redelycken dagen deselve toeseggende dat den vyant uyt het voirsch. quartier ge..... wesende sulcken goede ordre sal worden gesteld dat d'ondersaten des voirsch. stifts van alle excessen sullen worden ontslagen. Versuecken ende begeren ernstich dat U.M. gelieve uuyten goede meyninge ende intentie in desen ten dienste vant lant by alle goede redenen ende wegen van inductie na sulx dat de landen de vruchten daarvan moegen comen te genieten. gelyck de redenen ende billicheyt vereysscht wy U.E. toevertrouwen U.M. die landen dienst doen

Den Haag den XXVII^{en} september 1597

V.d. Kemp: Brief van Maurits aan de Staten Generaal d.d. 28 september 1597.

Nadat wij in de wallen en bolwerken der stad Grol begost hadden te sapperen en mineren, heeft de Gouverneur Graaf Johan van Limburg en Bronkhorst Heere tot Styrum uitgezonden, om met ons in accoord te komen en de voorz. stad in onze handen te stellen. 't Welk achtervolgende wij Z. L. deze hierbij gaande artikelen geproponereerd hadden. Maar alzoo de Capiteinen en 't krijgsvolk dezelve niet wilden accepteren zonder de paarden, cornetten en vaandels, hebben wij dezelve, om tijd te winnen, ten leste geaccordeerd. Waarop gevolgd is, dat de welgedachte Graaf van dage na den noen met 12 vendelen voetvolk en drie cornetten ruiteren¹ uitgetrokken is, waaraf wij den Almogende zijn dankende. Zij hebben haren weg van hier op Ammerlo genomen, om van daar voorts ter naaster plaatse, onder den vijand gelegen, over de Maas te trekken, met belofte den Koning op deze zijde derzelve rivier in drie maanden niet te dienen: waaraf wij U. E. M. hebben willen adverteren.

In 't leger voor Grol den 28sten September 1597.

Maurice de Nassau

Brief van Maurits in het leger voor Grol aan de Staten Generaal.

ARA, toegang 1.01.04 Inv.nr. 4887

Gedateerd 28 september 1597 Ontvangen 30 september 1597.

Naer dat wy in den wallen ende bollewerken der stad Grol begost hadden te sapperen ende mineren heeft den Gouverneur Graeff Johan van Limborch ende Bronckhorst, Heere tot Styrumb uytgesonden omme met ons in accord te comen ende de voirsr. stad in onzen handen te stellen. Dwelck agtervolgende wy Z.L. dese hierby gaende articulen geproponereert hadden. Maer alzoo de Cap^{nen} ende t'cryghsvolck deselve nyet en wilden accepteren, zonder de peerden, cornetten ende vendels, hebben wy het deselve omme tyt te winnen ten lesten geaccordeert. Waerop gevolght is, dat den welgedagten Grave van dage naer den noen met twaelf vendelen voetvolcx, ende drye cornetten ruyteren uytgetrokken is. Waeraff wy den Almogenden zyn dankende. Zy hebben haren wech van hier op Emmerik genomen, omme van daer voorts ter naster plaetze onder den vyandt gelegen, over de Maze te trekken met belofte den Coninck op dese zyde derselven riviere in drye maenden nyet te dienen. Waeraff wy U.E. hebben willen adverteren.

Int leger voor Grol den 28 Septembris 1597.

Maurice de Nassau.

“Geproponneerde articulen:”

<p>Son Ex^{cc} accorde au Gouverneur, Capitaines, Officiers et gens de guerre tant a pied comme a cheval estans putements dedans la ville de Grol, ce que s'ensuit a scavoir:</p>	<p>Zijne Excellentie komt met de Gouverneur, kapiteins, officieren en soldaten zowel te voet als te paard, zijnde gelegerd binnen de stad van Grol, overeen hetgeen hier na volgt, te weten:</p>
<p>Que les gens de cheval sortiront avec leurs armes et bagages y laissant leurs chevaux et cornettes,</p>	<p>Dat de ruiters met hun wapens en bagage mogen uittrekken er hun paarden en kornetten achterlatend,</p>
<p>Que l'infanterie sortira avec les armes et bagage y laissant leurs drapeaux,</p>	<p>Dat de infanterie met de wapens en bagage mag uittrekken er hun vaandels achterlatend,</p>
<p>Que a tous eulx qui se voudront retirer en places neutrales ou en leur maisons ou demeurer de ce costé sera permis de le pouvoir faire librement,</p>	<p>Dat aan al degenen die zich in neutrale plaatsen of in hun huizen willen terugtrekken of aan deze zijde blijven, zal worden toegestaan dat vrij te doen,</p>
<p>Que tous prometteront sur leur foy et serment a celluy qui sera ordonné par son Ex^{cc} qu'ils ne serviront au Roy d'Espagne deca la Meuse en trois mois,</p>	<p>Dat allen plechtig en op hun beurt aan degene die daarvoor door zijne Excellentie zal worden aangewezen, zullen beloven, dat zij de koning van Spanje in drie maanden aan deze zijde van de Maas niet zullen dienen,</p>
<p>Que tous les officiers du Roy d'Espagne pourront sortir aussi librement avec leurs bagages, mais que les recepveurs seront tenir de delivrer les registres et domaines du Conté de Zutphen a messieurs les deputés du Conseil d'Etat du Duché de Gueldres, qui sont presens en ceste armee,</p>	<p>Dat al de officieren van de koning van Spanje eveneens met hun bagage vrij zullen mogen uittrekken, maar dat de ontvangers gehouden zullen zijn de registers en de domeinen van de Graafschap Zutphen af te geven aan de heren gedeputeerden van de Raad van State van het Hertogdom Gelre, die in dit leger aanwezig zijn,</p>
<p>Que tous tant Ecclesiastiques comme bourgeois, qui voudront sortir quant et les gens de guerre, le pourront faire librement,</p>	<p>Dat allen, zowel geestelijken als burgers, die samen met de soldaten zouden willen uittrekken, vrij zullen zijn dat te doen,</p>
<p>Que tous les prisonniers estans ce costé dedans la ville sortiront libres,</p>	<p>Dat alle van onze zijde gevangenen binnen de stad zijnde, vrij mogen uittrekken,</p>
<p>Que leur sera donné chariage et convoy moiement qu'ils</p>	<p>Dat hen wagenen en escorte van hier tot aan Rijnberk</p>

¹ Volgens den brief van de Gecommitteerden in 't leger aan de Staten Generaal, *tusschen de zes en zevenhonderd man voetvolk, en omtrent derdehalf honderd paarden.*

laisent des ostagers qui respondent pour leur retour d'icy jusques a Rhijnberck,	gegeven zal worden, op voorwaarde dat zij gijzelaars achterlaten, die voor hun terugkeer verantwoordelijk zullen zijn,
Faict en l'armee devant Grol ce 27 ^e de Septembre 1597	Gedaan in het leger voor Grol, de 27 ^e september 1597.

Brief van gedeputeerden van de Raad van State in het leger voor Grol aan de Staten Generaal.

ARA, toegang 1.01.04 Inv.nr. 4887

Gedateerd 28 september 1597 Ontvangen 30 september 1597.

Volgens de conditien, die wy U.M.E. ghisteren hebben overgescreven, is den vyandt op huyden met twelf vendelen voetvolcx tusschen zess ende zeven hondert man, ende drye cornetten peerden omtrent derdhalff hondert sterck wesende behalven die gequetsten ende crancken uyt Grol ende ons volck met zess compaignien als van den cap^{nen} Jan Thonissz, Telshout, Meyenburch, Goossen van Lauwyck, Westenhou ende Rysenborch daer binnen getrocken ende is alsoo deselve stad onder die gehoiraemhey van U.M.E. gebracht.

Int legher voor Grol den XXVIII^{en} Septembris 1597.

Naschrift: Zyne Ex^{cie} heeft het commandement binnen Grol by provisie gegeven aen den heer van Dort

W.g. door C. vanden Hell J. de Gent Fr. Duijck A. Foeck T. Kamminga

Brief van Maurits in het leger voor Grol aan de Staten Generaal

ARA, toegang 1.01.04 Inv.nr. 4887

Gedateerd 28 september 1597 Ontvangen 9 oktober 1597.

Wy willen U.E. nyet berghen zoo dat me vrouwe de prinsesse douagiere van Draegus onze waerde schoonmoeder bereedt zynde onze vriendtlicke lieve zuster jouffrouw Brabantine van Nassau naer Vranckryck te geleyden ende dezelve tegens haer aenstaende houwelick mette presentie van haren persoon aldaer te vereren, by verscheyden brieven ons heeft verwitticht haere L. begeerte te zyn, haren zoon onzen vriendtlicken lieven broeder Grave Hendrick Frederick oock naer Vranckryck met haer te laten reysen, met toesegeginge dat hare L. den hooggemelten haeren zoon wederomme met haer herwaerts overbrengen oft schicken zal. Ende alsoo wy omme de hooggemelte onze schoonmoeder in desen als anderen zaecten te gelieven, haer zulcx nyet en hebben willen affslaen, maer tzelve ter goeder discretie ende dispositie van hare L. zeer gaerne gestelt. Zoo hebben wy U.E. van onze meyninge in desen insgelycx wel willen hiermede onderrichten. Nyet twyffelende tzelve by U.E. oock alzoovoor goet ingesien zal worden.

Int leger voor Grol den 28 Septembris 1597.

Maurice de Nassau

Brief van gedeputeerden van de Raad van State in het leger voor Bredevoort aan de Staten Generaal.

ARA, toegang 1.01.04 Inv.nr. 4887

Gedateerd 2 oktober 1597 Ontvangen 4 oktober 1597

Wy zyn ghisteren met zyne Ex^{cie} ende het legher alhier voor Brefoort aengekomen, ende heeft zyne Ex^{cie}. desen voorleden nacht acht stucken geschuts doen planten, daer mede men desen morghe begonst heeft op die stad te schieten, hoopende dat U.M.E. daer van haest wat goets sullen vernemen.

Waer alsoo men voor allen dingen alhyer ende tot vervolginge van onse victorie van noode heeft ander provisie van penningen, zoo zal U.M.E. gelieven te doen bevorderen dat terstondt daer inne mach wordden voorsien, zoo wy van gelycken aen mynen heeren vanden Raede van State tegenwoirdich oyck zyn schryvende. De zake van Munster zullen wy met ernst byder handt nemen ende daer inne allen debvoir doen. Ende alsoo die Gedeputeerden van Munster nyet int legher en zyn, zoo sullen wy met zyne Ex^{cie} adviseren hoe ende in wat manieren de zake best beleydt ende gehandelt zal connen wordden.

Int legher voor Brefoort tot Aelten den II^{en} Octobris 1597

Was getekend door de leden van de Raad van State: Hell, Gent, Duijck, Foeck en Kamminga.

Den commis Moyalen nae het schrijven deses by ons gecomen zynde heeft ons aengegeven wel zeven duysent gulden meer aen d'extraordinaris uytgegeven te hebben als hy ontfangen heeft, die hy uyte ordinaris penningen genomen hebbende wederom haest zal moeten suppleren. Zulcx dat U.M.E. wel connen considereren hoe noodich alhyer wederom een goede somme van penningen moet wesen.

Brief van gedeputeerden van de Raad van State in het leger voor Bredevoort aan de Staten Generaal.

ARA, toegang 1.01.04 Inv.nr. 4887

Gedateerd 4 oktober 1597 Ontvangen 6 oktober 1597

Uyt onsen schryvens van eerghister sullen U.E. verstaen hebben dat zyne Ex^{cie} met het legher alhyer voor Brefoort aengekomen ende wat neersticheyt by deselve met het planten van enighe stucken geschuts gedaen was. Sedert heeft zyne Ex^{cie} de stad doen sommeren maer hebben die van binnen voor antwoirdt gegeven dat zyt totten lesten man toe wilden houden. En int naerder approcheren heeft men die stad van meerder sterckte bevonden als men wel gemeynt hadde overmits de morassen ende het groote water. Zulcx dat d'approchen nyet dan met schantskorven ende aenbrenginge van eerden ende rijs gemaect en connen wordden, dwelck U.E. wel connen considereren dat met grooter moeyten ende costen gedaen zal moeten worden waer men toe dan alhyer net alleen gheen middel van gelde en heeft,

maer aen die voorgaende extraordinaris oncosten ettelicke duysenden te cort is comende, want den commis Moyalen ons desen morghe verclaert heeft dat hy nu over die neghen duysent gulden uyte ordinaris penningen heeft geleent. Zulcx dat zoo verre in twee oft drye daghen gheen andere provisie van penningen zoo tot vervallinge van d'oncosten vanden legheer als betalinge vande ongerepartieerde compaignien en wordde herwaerts geschickt, het nyet moegelijk en sal zyn die heerlicke victorie die Gode Almachtich gelieft heeft ons te verleenen, te vervolgen naer alle zaken in stilstandt ende confusie apparente zullen moeten comen. Ende daerom willen wy U.E. nochmaels gants vrundtlick ende ernstelick gebeden hebben te willen bevorderen dat hyer inne terstondt ende metter daedt met prompte middelen van gelde mach wordden voorsien. Wy en weeten nyet wat dencken dat wy op allen onsen scryvens gheen bescheyt oft vertroostinge van penningen en becomen. Indyen men hun aldaer zoude meynen te verlaeten opte zake van Munster alwaert scheen datter enige apparentie waere van daer van yet goets te trecken, zoo kunnen U.E. wel considereren dat tselve langsaem by zal comen, hoewel wy daer inne ons uysteren beste zullen doen, gelyck wy oyck besich zyn om die zake te prepareren. Want volgende tghene wy op ghisteren met zyne Ex^{cie} hebben dyenaengaende gecommuniceert, zoo wordt tegenwoirdelick aende Munstersche gescreven ten eynde deselve Ged.^{den} zouden willen herwaerts zeynden. Also men met die zelve van enige zaken hadde te communiceren daer aen heur zoo wel als dese landen merckelick was gelegen wat ons dyenaengaende zal bejegenen ende uytgericht zal wordden. En sullen nyet naelaeten U.E. daer van te adverteren. Hoewel dese plaetse qualicken approachabel is, nochtans indyen men de wercken diemen voor heeft can continueren (die alleen aen middelen van gelt hangen), zoo heeft zyne Ex^{cie} moedt om haest en binnen weynich dagen tot zyn voornemen te comen.

Int legheer tot Aelten voor Brefoort den IIII^{en} Octobris 1597

Was getekend door de leden van de Raad van State: Hell, Gent, Duijck, Foeck en Kamminga.

Alsoo wy nu aen die heeren Staten Generael nyet en scryven zoo sal U.E. gelieven heure M.E. desen te communiceren.

Wy hebben den ontfangen Marten van Zypesteyn over enighe daghen belast binnen Amsterdam te copen twee hondert coornstucken, die hy dienvolgende aldaer gecoft heeft tstück tot een gulden. Zal daeromme U.E. gelieven ordre te stellen dat deselve zaeken moeghen worden betaelt.

Instructie voordien edele ende erentfesten jonckers Johan Witte ende Johan Rengers tho hel.. gedeputeerden respectieve vande provincien van Overyssele ende stadt ende lant van Groeninge ter vergaderinge vande heeren Staten Generaal.

Die voirsr. Gedeputeerden sullen hen in diligentie ...spoeden naeden leger ende aldair van wegen die voirsr. Heeren Staten Generaal (naede gewoontlycke begroetenissen) zyne Ex^{cie} ende d'heren gedeputeerden uuyten selven heeren Staten vergaderinge ende de Raede van State neffens zyne Ex^{cie} wesende laten verstaen hoe beswaerlyck het den provincien valt te besorgen ende te furneren die grooten extraordinaris oncosten die dagelycx behoeven ende gedaen moeten wordden tot het onderhoudt des legers de consenten die by den selven provincien daertoe alsnoch gedragen zyn. Sulcx dat ten selven aensien die voirsr. Heren Staten ge... wordden om den staet vant lant te houden staende ende alle confusien ende verloop inden selven voor te comen van tyt to tyt op wegen ende middelen te bedencken om den voirsr staet so vele eenichssins moegelijk ende doemelick te subleveren.

Verclaren datgene is bevonden, geadviseert ende goetgevonden hebben, zyne Ex^{cie} ende die voirsr heeren gedeputeerden te doen proponeren ende vorstellen oft niet dienelyck ende voirde versekertheyt van de staet vant lant nootelyck soude zyn (gelyck haere E. tselve also achten) om de generaliteyt te ontlasten vande noodloose besettinge met garnisoenen van de plaetssen diemen in de graeffschap Zutphen ende de provincie van Overijssel daervoeren houden dat den vyant over Rijn comende deselve zyn gewalt niet en souden ende dat mitsdien den vyant hem makende deselven de voirsr. Graeffschap Zutphen ende de provincie van Overijssel grotelick soude beschadigen ende consequentelick de generaliteyt wederom brengen in nieuwe costen ende periclen. Datmen sulcke onstercken vestenisse metten iersten souden doen ontvesten ende open leggen berooft van alle weren.

Sullen tot dien einde namentlyck voirsraen de stedekens van 's Heerenberch, Aenholt, Bronchorst, Ulft, Wildenborch, Goor, Enskede, Otmarssum ende diergelycken ende daerbenevens in bedencken stellen oft niet genoeg en soude zyn te houden een van beyde vestenisse te weeten of Grol of Brefoort ende dat oyck wiert ontvest ende ernstige instructie van dat oyck met haerliede advis opten voirsr. voirsr. datelick wordde geresolveert ende de resolutie geefteueert met behoirlickeyt ter wylen dat den leger vande generaliteyt in die quartieren is.

Ende die wylen de reductie vande frontieren der voirsr. Graeffschap van Zutphen ende vande provincie van Overijssel geschiet tot groote extraordinaris costen vande generaliteyt sullen die voirsr. gedeputeerden haer uuyterste debvoir doen dat datelick in alle de veroverde plaetssen ende die noch vorder door Godes genade gereduceert sullen wordden ende de dorperen inde den vande ... gelegen, de generale middelen wordden ingevoert ende ontfangen.

Item dat insgelycx ten platten lande inde voirsr. ende datelick alnoch geheven ende ontfangen wordden de contributien gelyck die dorpen aldaer aenden vyant gecontribueert hebben ter tyt too anders by de voirsr. heren Staten Generaal geordonneert sal zyn.

Bevorderen daerbenevens dat die van het stift Munster datelick opbrengen ende furneren eene goet merckelycken somme van penningen ende de beste pretexten die zyne Ex^{cie} ende die heren gedeputeerden sullen weeten te adviseren als van pionniersgelden, waengelden, treckpeerden ende diergelycke behoeften ten respecte dat de verlossinge van het selve stift van des vyants oppressien ende oplichting ende reductie van 'tvoirsr. geheele quartier is bestaende ende anderssins.

Sullen voirts op allen voirvallende saken den dienst ende den welstant vanden lande aengaende zyn Ex^{tie} ende die heren gedeputeerden helpen adviseren ende resolveren gelyck zy sullen bevinden te behoren ende dheren Staten van alle voirscrevene te adverteren.

Aldus gedaen op den XI^{en} Octobris 1597

Resoluties van de Raad van State ARA, toegang 1.01.06 Inv.nr. 15

Dynsdach den XIII^{en} Octobris 1597

Den secretaris Zuylen werdt belast hem te laten vynden by den heren Generaelen Staten omme haar M.E. voer te draeghen alhier inde voirgaende communicatien ter s...hen vanden heren Generaele Staten gevallen onder anders haer resolutie bij haer M.E. genomen zoe op het demanteleren van eenighe fronthier steden ende plaetsen / als noepende die saecke omme met die van Munster te handelen/ dar den Raede

Brief van de Admiraliteit van Rotterdam aan de Staten Generaal.

ARA, toegang 1.01.04 Inv.nr. 4887

Gedateerd 17 oktober 1597 Ontvangen 17 oktober 1597

Wy en hebben nyet connen naelaeten uwer E.M. te adverteren hoe dat wy van syn Ex^{cie} twee missiven ontfangen hebben, d'eeene vanden V^{en} ende d'ander vanden XII^{en} deser, by de eerste belieft syn Ex^{cie} te verzoucken dat wy binnen Grol souden zenden in diligentie, twee ysere gotelingen schietende elcx X pond yzers versien met veltrampaerden ende eenige quantiteyt cogels, by de tweede dat wy souden senden binnen Bredevoort gelycke twee stucken versien alsboven. Ende alsoo wy vande voorn. stucken nyet versien en syn, noch en weten te coopen, oock selfs dickmael geschut moeten leenen om de schepen te versien, hier benevens dat de voorsieninge van de steden buyten onse ordre ende instructie es ende van consequentie zoo die van de admiraliteyt anderssints meer dan te veel beswaert daerinne quamen te treden. Soo hebben wy syne Ex^{cie} opde eerste missive geantwoort mette redenen voorscr. ende reverentelick versocht daervan geexcuseert te zyn, dan overmits de voorn. tweede missive ontfangen hebben ende dat syn Ex^{cie} misschien hem daerop soude verlaten ende daerdeure soo de voorn. steden ongeprovideert bleven eenich inconvenient zoude mogen ontstaen. Zoo hebben wy nyet connen naelaten U.E.M. hiervan onderdanichlick te verwittigen, ten eynde haer gelieve by andere middelen daerinne te versien ende wy ons daarmede mogen excuseren.

In Rotterdam desen XVII^{en} Octobris 1597

V.d. Kemp: Brief van Maurits aan de Staten Generaal d.d. 18oktober1597.

Dezen dag, nadat wij met het leger alhier voor *Enschede* waren aangekomen, hebben wij dezelve stad doen sommeren, en nadat de Capiteinen WUSGENS en GROOTVELD daarover twee personen hadden gezonden, om 't geschut, dat wij met ons brachten, te bezichtigen, hebben zij met ons doen handelen en de plaats overgeleverd op de conditien, in 't bijgevoegde geschrift begrepen, en dat zij op morgen daaruit zullen trekken. En wij zijn geresolveerd ons morgen insgelijks met het leger naar *Oldenzeel* te begeven. Waaraf wij U .Ed. wel hebben willen adverteren.

In 't leger voor *Enschede* den 18^{den} October 1597.

Maurice de Nassau

V.d. Kemp: Brief van Maurits aan de Staten Generaal.

Nadat wij met het leger alhier voor Oldenzeel waren gekomen, hebben wij den Overste Duvendoerde met eenige compagnien en vier stukken geschut naar Ootmarsum gezonden; en nadat drie voleën daarop zijn geschoten geweest, hebben die van 't garnizoen begeerd met ons te parlementeren. Welken volgende wij hen hetzelfde appointment hebben voorgehouden, dat wij met die van Enschede gemaakt hadden.

Brief van de Staten Generaal aan de gedeputeerden in het leger uit de Staten Generaal en de Raad van State.

ARA, toegang 1.01.04 Inv.nr. 4887

Gedateerd 29 oktober 1597

U.E. is genoeg kennelyck hoe beswaerlyck het den lande is te vervallen de groote ende excessieve onkosten die de generaliteyt dagelycx moet draegen in het onderhoudt des legers ende anderssins ende daerbenevens hoe sober daertegen die consenten by de provincien gedragen ende met wat beswaernisse moyeten ende aerbeyt deselven worden opgebracht. Ende dat ten selven aensien expresselyck geresolveert is niet alleene datmen soe carich soude menageren als de saken ende gelegentheyte des legers eenichssins soude konnen toelaten, maer oyck om de voirsr. beswaernissen te soulageren soe vele eenichssins doenelick, datmen de generaliteyt van onnoodigen besettingen soude bevryden mette ontvestinge van eenige onstercken ende plaetsen, invoeringe vande generale middelen inde veroverde steden ende platte landen daeronder behorende de continuacie der contributien die den vyant zyn betaelt geweest ende de vorderinge vande der nabuerlanden ende eenige pretexten van wagengelden, pionniergelden, treckpeerden oft anderssins, hebbende U.E. daertoe by eenige onse voirgen. ernstelicke vermaent ende noch lest byden heren Witte ende Rengers vrientlyck doen versoucken dat de voirsr. onse resolutie desen aengaende genomen datelyck mochten worden geffectueert, om bytyts allen verloop ende confusie inden staet vant lant te moegen voirconen daertoe wy anderssins egheen middel en weten, ende alst ... tot noch toe den mette.... niet en hebben vernomen wat hier inne gedaen, oft by U.E. ge....chiert is, dat nochtans de sake selfs vereyscht, dat alles datelyck geschiet naer autoriteyt doir de iegenwoirdigen gelegentheyte dat den alnoch by den anderen in die is, aengesien het daarna beswaerlick soude vallen, om verscheyden considererende die U.E. vande voirsr. onse gedeputeerden sullen hebben verstaen. Soe en hebben wy alnoch niet kunnen laten sonder U.E. wederom ten hoochste te vermaenen dat deselve gelieve soe ..eft als

.... den welstant vande staet vant lant dese sake te beherttigen ende sonder langer delay te effectueren U.E. versekeren dat daar soude wy egheen middelen en weten om de voirsr. confusien ende verloop te weren, twelck te moeten sien ende gedoogen nae soe heerlycke victorien daarmede Godt Almachtich dese landen begenadicht heeft ende hoopen noch sal continueren. De voirsr. onse resolutie in soe goede redenen ende billicheyt gefundeert, dat deselve niet en behoirt ge..... te worden, ten welcken aensien wy U.E. de voirsr. effectueringe van dat te niet recomanderen ende dat deselve met eenen die wagens ende treckpeerden diemen eenichssins sal kunnen derven, waerop ons eyntelick verlaten.

Den XXIX^{en} Octobris 1597.